

УДК 37.013.43

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/42-2-42>

Ольга ЧЕРНИШЕНКО,

orcid.org/0000-0002-2804-4422

кандидат педагогічних наук,

викладач кафедри іноземних мов

Національного фармацевтичного університету

(Харків, Україна) chernyshenko.o@ukr.net

Світлана ЖУРКІНА,

orcid.org/0000-0002-4021-3700

викладач кафедри іноземних мов

Національного фармацевтичного університету

(Харків, Україна) zhurkinasvetlana337@gmail.com

Ірина КОЛЯДА,

orcid.org/0000-0002-4904-160X

викладач кафедри іноземних мов

Національного фармацевтичного університету

(Харків, Україна) irina_kolyada_@ukr.net

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАРМАКОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «АНГЛІЙСЬКА МОВА»

У статті проаналізовано формування культури ділового спілкування майбутніх фармакологів у процесі вивчення дисципліни «Англійська мова». Зауважено, що в процесі вивчення англійської мови важливим є залучення студентів до усної й писемної комунікації. Охарактеризовані відбір і організація лінгвістичного матеріалу, конкретизація сфер і ситуацій спілкування, усних і писемних форм спілкування, розвиток комунікативних умінь, які необхідні для того, щоб вступити в спілкування та здійснювати його в усній і писемній формах, відбір засобів, які забезпечують оволодіння комунікативною функцією мови. Наголошується, що в процесі формування культури ділового спілкування майбутніх фармакологів комунікативність навчання англійської мови забезпечувалась її мовленнєвою спрямованістю, функціональністю й ситуативністю. Мовленнєва спрямованість навчання полягала в орієнтації процесу навчання на практичну мовленнєву мету (навчити ділового спілкування) й у відповідних шляхах її досягнення. Мовленнєвий матеріал зосередився довкола проблем, що характеризують змістовий аспект майбутнього ділового спілкування студентів. Відбором мовленнєвого матеріалу функціональність навчання забезпечувалася обранням із тієї сфери комунікації, до якої навчаються студенти, лексикою з урахуванням частоти її вживання в ділових ситуаціях професійної діяльності майбутнього фармаколога. З'ясовано, що формування культури ділового спілкування майбутніх фахівців фармацевтичних спеціальностей потребує комплексного використання різних форм і шляхів організації педагогічного процесу у вищому навчальному закладі, важлива роль у вирішенні цієї проблеми належить вивченню дисципліни «Англійська мова». Ця дисципліна має широкі можливості для розвитку в майбутніх фармакологів професійно-орієнтованих комунікативних ділових умінь і навичок, сприяє вивченню досягнень культури ділового спілкування, національних особливостей ділового спілкування, норм і правил ділового етикету, збагачує лексичний запас, необхідний для ефективного виконання професійних завдань засобами рідного й англомовного ділового спілкування.

Ключові слова: *культура, ділове спілкування, формування, майбутній фармаколог, дисципліна «Англійська мова».*

Olga CHERNYSHENKO,

orcid.org/0000-0002-2804-4422

Candidate of Pedagogical Sciences,

Lecturer at the Foreign Languages Department

National University of Pharmacy

(Kharkiv, Ukraine) chernyshenko.o@ukr.net

Svitlana ZHURKINA,

orcid.org/0000-0002-4021-3700

Lecturer at the Foreign Languages Department

National University of Pharmacy

(Kharkiv, Ukraine) zhurkinasvetlana337@gmail.com

Iryna KOLYADA,

orcid.org/0000-0002-4904-160X

Lecturer at the Foreign Languages Department

National University of Pharmacy

(Kharkiv, Ukraine) irina_kolyada_@ukr.net

FORMING BUSINESS COMMUNICATION CULTURE OF FUTURE PHARMACOLOGISTS IN THE PROCESS OF STUDYING THE DISCIPLINE “ENGLISH LANGUAGE”

The article analyzes the forming business communication culture of future pharmacologists in the process of studying the discipline “English language”. It is noted that in the process of studying English it is important to involve students in oral and written communication. We characterize the selection and organization of linguistic material specification of areas and communication situations, oral and written forms of communication, the development of communication skills that are needed in order to engage in dialogue and to implement it in speech and writing, selection tools that provide mastering the communicative function of language. It is emphasized that in the process of the forming business communication culture of future pharmacologists the communicativeness of teaching English was ensured by its speech orientation, functionality and situationally. The speech orientation of studying was to focus the learning process on a practical speech goal (to teach business communication) and in the appropriate ways to achieve it. The speech material was grouped around the problems that characterize the semantic aspect of the future business communication of students. The functionality of studying was provided by the selection of speech material, adequate communication process, selection from those areas of communication for which students are preparing, selection of vocabulary not on the basis of global frequency, but taking into account the frequency of its use in business situations of professional activity of the future pharmacist. It was found that the forming business communication culture of future pharmacologists requires the integrated use of various forms and ways of organizing the pedagogical process in higher education, and an important role in solving this problem belongs to the studying discipline “English language”. This discipline has ample opportunities for the development of future pharmacologists for professionally-oriented communicative business skills, contributes to study the achievements of business communication culture, national features of business communication, norms and rules of business etiquette, enriches the vocabulary necessary for the effective performance of professional tasks by means of native and foreign business communication.

Key words: culture, business communication, forming, future pharmacist, discipline “English language”.

Постановка проблеми. Вихід України на світову арену, розвиток промисловості та зв'язків з європейськими країнами створюють зовсім інші вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців. Зростає попит до висококваліфікованих спеціалістів, які здатні до плідного ділового спілкування. Саме внаслідок активізації міжнародної кооперації виникає потреба більш детального вивчення культури ділового спілкування. Успішність професійної діяльності майбутнього фармаколога залежить від уміння володіти знаннями й уміннями з комунікації. Кожен фармаколог повинен уміти орієнтуватися в усіляких комунікативних обставинах, чітко та аргументовано вислов-

лювати особисті думки, налагоджувати дійові зв'язки з партнерами, клієнтами, пацієнтами, співробітниками й обирати правильні засоби, форми і прийоми спілкування.

Актуальним постає формування культури ділового спілкування майбутніх фармакологів у процесі вивчення дисципліни «Англійська мова». Вирішення цього завдання вимагає перегляду, пошуку, обґрунтування, розробки й упровадження нових підходів до системи формування культури ділового спілкування саме майбутніх фахівців фармакологічних спеціальностей.

Аналіз досліджень. У психологічній і педагогічній науці немало зроблено для обґрунтування

загальних засад підготовки майбутніх фахівців з комунікації. Ми орієнтувалися, добираючи зміст навчального матеріалу, його форм і методів, на комунікативний професійно-орієнтований підхід до навчання англійської мови, обґрунтований у роботах І. О. Зимньої (Зимняя, 1991), Є. І. Пасова (Пасов, 1991), Ю. К. Чернової, Л. В. Юхненко (Чернова, Юхненко, 2001) та ін. Однак невирішеним залишається питання формування культури ділового спілкування саме майбутніх фахівців-фармакологів у процесі вивчення дисципліни «Англійська мова».

Мета статті – проаналізувати формування культури ділового спілкування майбутніх фармакологів у процесі вивчення дисципліни «Англійська мова».

Виникнули такі завдання для досягнення цієї мети: 1) залучити студентів до усної й писемної комунікації; 2) організувати та відібрати лінгвістичний матеріал, 3) вибрати засоби, які забезпечують оволодіння мовою та її комунікативною функцією.

Виклад основного матеріалу. Ми вважаємо, що створення в навчальному процесі ситуацій з комунікації, які ідентичні умовам професійної діяльності майбутніх фармакологів, є ефективним у спілкуванні англійською мовою з виконанням завдань на професійну діяльність. Таким чином, у дослідженні завдання з комунікації спрямовані на ефективні види мовлення – говоріння та письмо.

У процесі вивчення англійської мови навчання ділового спілкування полягало в організації групових дій, які сприяли мобілізації особистісних можливостей майбутнього фахівця. Студенти на заняттях з англійської мови активно спілкувалися один із одним, обмінювалися навчальною інформацією, розширюючи за рахунок цього власні знання, удосконалювали комунікативні вміння й навички; між учасниками налагоджувалися сприятливі взаємини, які слугували умовою та засобом ефективності навчання і творчого розвитку кожного студента.

Завдяки вправам на роліве спілкування зберігалися основні характеристики ділового спілкування, підвищувалася комунікативно-пізнавальна діяльність. Ділове спілкування на заняттях було максимально наближено до професійної діяльності (наприклад, програйте діалог у лабораторії між фармакологом і замовником, в аптеці між фармацевтом і клієнтом, у лікарні між доктором і провізором).

Студенти оволодівали великим обсягом знань на заняттях з англійської мови в процесі формування культури ділового спілкування. Також засо-

бами цікавих вправ було забезпечено легкість у сприйнятті навчальних текстів. Зникала монотонність і зростала мотивація під час опрацювання великої кількості лексико-граматичних явищ і вправ.

У дослідженні ми намагалися реалізувати основні завдання: засвоєння студентами англійської ділової лексики; формування вміння вести бесіду англійською мовою в межах ділової фармакологічної лексики й мовного матеріалу; розуміння оригінальних письмових та усних текстів, які відображають проблеми діяльності міжнародних фармакологічних організацій, аптек, хімічних лабораторій. Майбутні фахівці були ознайомлені з особливостями національного ділового етикету, країнознавчими знаннями, необхідними для перебування в країні, мова якої вивчається. Розвивали практичні вміння та навички, складали ділові листи, вели ділові переговори, робили презентації у PowerPoint. Студенти залучалися до наукової діяльності (щорічної Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і студентів «Актуальні питання створення нових лікарських засобів» (Національний фармацевтичний університет), де працюють автори).

Навчання будувалося за такими темами: “Profession of pharmacologist”, “Chemistry and its components”, “Scientists in the field of pharmacy”, “Pharmaceutical institutions in the USA, Britain”, “Health care system”, “Hospital pharmacy”, “Emergency care”, “Symptoms of diseases”, “Medical insurance”, “Invention and development of production of new drugs” тощо. Вивчення кожної теми передбачало проходження трьох етапів: введення матеріалу, його закріплення і тренування в спілкуванні, практика ділового спілкування.

У дослідженні вправа розглядається як засіб взаємодії викладача і студента. Тому всі характеристики взаємодії викладача і студента відображають принципи комунікативного професійно-орієнтованого навчання. Усі види вправ були спрямовані на формування ділових комунікативних умінь і навичок для всіх видів мовленнєвої діяльності, надавалися переваги усним формам англійського ділового спілкування.

Процес навчання ми будували таким чином, щоб чергувалися завдання з конкретними й загальними цілями та завдання, пов’язані з мотивом майбутньої професійної діяльності. Майбутні фахівці-фармакологи чітко розуміли, для чого мають щось сказати, написати, прослухати або прочитати. Реалізовувалися вправи у формі навчальних дидактичних ігор, у яких майбутній фахівець виконував певну роль, де мотивом було бажання виграти чи взяти участь.

Вивчаючи англійську мову, студенти нашої країни не мають можливості бути в англомовному природному середовищі, тому постає важливе завдання – поповнити лексичний запас майбутніх фармакологів з кожної теми ділового спілкування англійською мовою. Для цього кожен студент складав тематичний словник протягом усього періоду навчання, вписував нові слова, словосполучення, буквені скорочення тощо. Усі завдання були спрямовані на активізацію нової лексики, виконувалися вправи на українсько-англійський, англо-український переклад, підбиралися синоніми, значення для кожного слова, вправи на підстановку пропущених слів, граматичні приклади, завдання містили нову лексику з ділового спілкування фармакологів.

У нашому навчальному закладі студенти розвивають компоненти культури англомовного ділового спілкування завдяки роботі з аутентичними текстами. Як ми вже підкреслювали, суттєвою характеристикою будь-якої діяльності є її вмотивованість, що значною мірою залежить від організації початкового моменту діяльності. Отже, ми враховували під час відбору текстів специфіку професійної діяльності майбутніх фармакологів, вікові й індивідуально-психологічні особливості, їхні особисті інтереси.

Ми приділяли значну увагу розвитку ділового мовлення, яке визначається нормами вимови, наголосу, словотвору, морфології, синтаксису, лексики, стилістики. Закріплюючи ці норми на заняттях, прослуховували оригінальні аудіозаписи з ділової англійської мови. Таким чином, ми намагалися створити штучне англомовне середовище.

На кожному занятті в процесі навчання застосовувалися сучасні засоби. Переглядалися записи англомовних передач із фармацевтичної теми, щоб ознайомити студентів із «живим» діловим спілкуванням у середовищі носіїв мови. Наприклад, дебати між двома відомими англійськими фармакологами, фармацевтичними заводами. Студентам було складно розуміти оригінальну англійську мову. Для цього запис прослуховувався фрагментами, зупинялися в найбільш складних місцях по декілька разів, роз'яснювалися незнайомі та складні для сприйняття слова і словосполучення. Після перегляду обговорювали цей запис: ставили запитання й відповідали на нього, переказували невеликі фрагменти із запису тощо.

Значну увагу приділяли під час формування в майбутніх фармакологів культури ділового спілкування ознайомленню з культурою англомовних країн, нормам ділового етикету, специфіці ділової

поведінки, які характерні для носіїв мови. Студенти виконували професійно-орієнтовані вправи із засвоєнням етикетних норм ділового спілкування англійською мовою. Ці завдання сприяли розвитку комунікативної поведінки, наприклад, домовитися телефоном про зустріч із керівництвом фармакологічної організації, надати консультацію щодо лікарського засобу, домовитися про інтерв'ю з провізором тощо.

Наведемо кілька вправ, які нами запропоновано для формування на заняттях з дисципліни «Англійська мова» культури ділового спілкування майбутніх фахівців фармакологічних спеціальностей:

1. Перекладіть словосполучення з фармакологічними назвами рослин і запитайте їх наявність у провізора:

1. Насіння гірчиці.
2. Плоди кмину звичайного.
3. Квіти волошки.
4. Листя й корені красавки.
5. Трава полину гіркого.
6. Насіння мигдалю гіркого й мигдалю солодкого.
7. Бруньки берези.
8. Шишки хмелю.
9. Листя перцевої м'яти.
10. Ягоди журавлини.
11. Трава водяного перцю.
12. Кора дуба.

2. Напишіть рецепт лікарського засобу англійською мовою і спитайте в лікаря, чи ви не помилилися.

Серцевий збір, який складається з 13 г квітів глоду, 4 г листків розмарину, 13 г плодів глоду, 2 г трави конвалії, 13 г трави рути, 4 г трави кропиви, 13 г трави омели білої, 4 г кореня дудника, 13 г кореня спаржі, 13 г кореня кульбаби з травою, 4 г кореня валеріани, залити чашкою гарячої води, залишити на 10 хв. у закритій посудині й потім процідити. Пити по 1 чашці 3 рази на день якомога гарячішим.

3. Напишіть назви препаратів англійською мовою і спитайте у свого колеги зі США, чи є такі аналоги в його країні.

Драже «Ундевід»; «Тіофосфамід»; свічки із синтоміцином; таблетки «Пірамінал»; сульфадимезин у таблетках; коразол в ампулах; таблетки «Аллахол»; мазь «Мікосептин»; гемофобін; неоміцин; нефридін; окситетрациклін.

4. Перекладіть способи застосування лікарських засобів англійською мовою і напишіть листа до свого колеги з Великої Британії з проханням про пораду.

1. 12 драже аміназину по 0,025 г. Призначити по 1 драже 3 рази на день після їжі.
2. 10 ампул лідази по 0,1 г. Призначити по 1 мл. через день підшкірно біля місця ураження.
3. 20 таблеток «Седалгін». Призначити по 1 таблетці 2 рази на день.
4. 25 г. 2% мазі тетрацикліну. Призначити

намазувати місце ураження 2 рази на добу у вигляді пов'язки.

5. Складіть діалог питання-відповідь, використовуючи подані слова: encourage, be interested in, influence, one's choice, be an expert in pharmacy, do research work, contribute to, help people in need, useful profession, devote a life to.

6. Напишіть есе на тему "Health insurance in the United States", яке включає позитивні та негативні сторони:

On the one side, health insurance proves to be quite efficient, because...

On the other side, health insurance fails to solve all the health care problems. Besides, it's quite a costly thing, and the majority of people can't afford it.

To sum it up, I believe all its disadvantages are outweighed by its merits.

7. Підготуйте доповідь і презентацію в PowerPoint на тему «Comparative characteristics of students' lives in NUPh and Aston Pharmacy School (Велика Британія)».

8. Поясніть такі фармацевтичні визначення:

– What is the definition of term "an active pharmaceutical ingredient"?

– What is "an active ingredient"?

– How is "a binder" termed?

– What ingredients act as binders?

– Is an ingredient often used to act as disintegrant?

9. Презентуйте новий лікарський засіб, використовуючи надані фрази:

– There is an acute demand in new drugs.

– No medicine is found to cure...

– The globe is plagued with such incurable diseases as HIV, AIDS etc.

– to eliminate these diseases completely...

– to relieve a pain...

10. Виберіть одне з тверджень і поясніть власний погляд:

– The Pharmaceutical Chemistry is concerned with health care – the design, chemical synthesis and testing of new medicines.

– The chemical elements are listed in the periodic table and what the main value of it is.

– Water takes many different forms on earth and why humans require water.

– Proteins and amino acids are considered the alphabet of life and why.

– The body uses carbohydrates and what the body feels when this process goes fast or slow (Toryanik, 2013).

Висновки. Таким чином, засвоєння лексико-граматичних знань і формування мовленнєвих умінь відбувалося в процесі моделювання й аналізу типових професійних ситуацій, що сприяло активізації навчально-пізнавальної діяльності та створювало умови для формування в студентів пізнавальних і професійних мотивів, а також трансформації академічного процесу засвоєння знань у професійно-комунікативну діяльність майбутнього фармаколога. Варто зауважити, що відбувалася поступова трансформація предмета учіння в засіб регуляції професійної діяльності, за рахунок чого навчальна діяльність набувала особистісного значення, студенти починали чітко усвідомлювати цінність і необхідність засвоєваних знань і вмінь для майбутньої практичної діяльності. Це, у свою чергу, стимулювало їхні зусилля, спрямовані на вдосконалення культури ділового спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе. Москва, 1991. 224 с.
2. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иностранному говорению. 2-е издание. Москва : Просвещение, 1991. 233 с.
3. Чернова Ю. К., Юхненко Л. В. Технология профессионально-ориентировочного обучения иностранному языку : монография. Москва : МГУС, 2001. 116 с.
4. Toryanik L. Understanding and Using English in Proficiency. Coursebook for University Students. Kh. : NPhaUPH, 2013. 179 p.

REFERENCES

1. Zimnyaya I. A. Psihologiya obucheniya inostrannym yazyikam v shkole [Psychology of teaching foreign languages at school]. M.: 1991. 224 p. [in Russian].
2. Passov E. I. Kommunikativnyy metod obucheniya inostrannomu govorenuyu [Communicative method of teaching foreign speaking]. 2-e izdanie [2nd edition]. M.: Prosveschenie, 1991. 233 p. [in Russian].
3. Chernova Yu. K. Yuhnenko L. V. Tehnologiya professionalno-orientirovochnogo obucheniya inostrannomu yazyiku [Technology of professional-orientated teaching of foreign language.]. Monografiya [Monograph]. M.: MGUS, 2001. 116 p. [in Russian].
4. Toryanik L. Understanding and Using English in Proficiency. Coursebook for University Students. Kh.: NPhaUPH, 2013. 179 p. [in Ukrainian].